

İslâm Medeniyeti

MECMUASI

ÜÇ AYLIK

Dînî, İlmî, Edebî
Araştırmalar Mecmuası
Cilt : IV, Sayı : 3
Haziran 1980 - Recept 1400

SAHİBİ

İSLÂM MEDENİYETİ VAKFI

Adına Başkan

Selçuk ERAYDIN

Yazı İşleri Müdürü

Dr. Câhid BALTACI

NEŞİR HEY'ETİ

Dr. Câhid BALTACI

Selçuk ERAYDIN

Dr. İsmail ERÜNSAL

Dr. Mehmed İBŞİRLİ

Av. Mevlüt UYSAL

Ömer Ziya BELVİRANLI

Hattat-Ressâm

Turan Sevgili

İdâre Yeri

Bozdoğan Kemeri Cemal Yener

Cad. Nr: 132 VEFA/IST

Haberleşme ve Hâvele

PK. 1315 Sirkeci/İSTANBUL

TURKEY

Fiyatı : 100 TL.

Abone Şartları

Yurt İçi : 450 TL.

Yurt Dışı : 900 TL.

Dizgi/Baskı

Dilek Matbaası. Tel : 26 63 78

İÇİNDEKİLER

İslâm Açısından Sarhoş Edici
İçkiler

Abdülaziz Bayındır 3

Nuruosmaniye Kütüphanesinde
Bulunan Bazı Kazasker Ruz-
namçeleri

Dr. İsmail Erünsal 19

Hadîs Çalışmaları Bibliyograf-
yası. (Kitaplar).

İ. Lütfi Çakan 33

Q

Mavud-i Kayserî

A. Turan Akbulut 61

Kitabiyat.

Dr. Cahid Baltacı. 81

Teşrifat-ı Kadime.

İçindekiler 92

Neşredilmeyen yazılar iste-
nildiğinde îade edilir. Mecmua-
nın ismi zikredilmeden iktibas
edilemez.

İslâm Açısından Sarhoş Edici İçkiler

Abdülaziz BAYINDIR

Şeytan ve takipçilerinin kötülüklerinden Allah'a sığınırız.
Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a, mutlu sonuç sakınanlara aittir. Salat ve selâm, gelmiş ve gelecek olanların en üstünü Peygamberimiz Muhammed'e, diğer Peygamberlere, ailelerine, dostlarına ve izlerinden gidenlere olsun.

GİRİŞ

Tahrife uğramış olmalarına rağmen bugün elimizde bulunan Tevrat ve İncil'de olduğu gibi Allah'ın son ve bozulmaz kitabı Kur'an-ı Kerim'de de sarhoş edici içkiler haram kılınmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) islâmdaki bu haramın sınırını çizmiş, O'nun seçkin ashabı tatbikatları ile meseleye açıklık getirmiştir. Bu uygulamaları örnek alan büyük İslâm hukukçuları da konuyu en ince noktalarına kadar tahlil etmiş ve içtihatları ile yasak edilen içkiler hakkında söylenmesi lâzım geleni söylemişlerdir. Bilgilerimiz Kur'an'a, Hadis ve Fıkıh kitaplarına dayanmaktadır.

Bu kısa çalışmamızda ilgili âyet ve hadisleri ve Kitâb-ı Mukaddes'te mevzu ile alakalı ifadeleri kaydedip fıkıh kitaplarımızda bulunan içkilerle bugünkü içkileri ve fukahanın bu husustaki görüşlerini sunmaya çalışacağız. Bira mayası ve boza ile ilgili bilgiler ayrı başlıklar altında sunulacaktır. İslâm'ın içkiyi yasaklamadaki cihanşümûl metodu ile içkinin zararları son iki bölümü teşkil edecektir. Alim ve Hakim olan Allah Teâlâ'dan bu çalışmamızı sırf kendi rızası için yapılan çalışmalardan kılmasını niyaz ederiz. Ancak O'nun bil-

dirdiğini bilir ve O'nun lutfettiğini yazarız. Bütün işler neticede O'na sunulacaktır.

I — ÂYETLER :

Ey iman edenler, içki, kumar, (tapılmak için) dikili taşlar, (putlar), (kumar oynamak ve şans denemek için atılan ve çekilen zarlar ve) falakları sadece iğrenç işlerindendir, onun için bunlardan kaçının ki muradınıza eresiniz.

Şeytanın istediği, içkide ve kumarda (sizi birbirinize düşürerek) aranızda kin ve düşmanlık sokmak, Allah'ı hatırlamanıza ve namaz kılmanıza engel olmaktır. Artık (bunlardan tamamen) vazgeçtiniz değil mi?

Allah'ın emrine uyun, Peygamber'in emrine uyun (da onlara itaatsizlikten) sakının. Eğer söz dinlemeyecek olursanız biliniz ki Peygamberimize düşen (konuyu) apaçık bildirmektir, (o kadar, ondan ötesinin sorumluluk ve zararı sadece size aittir) (1)

II — HADİSLER

«Sarhoş eden her içki haramdır.» (2)

«Çoğu sarhoş eden (içki) nin azı da haramdır» (3)

«Dünyada şarab içip tevbe etmeyen ahirette (cennet) şarabından mahrum edilir» (4)

«(İçki içen) onu içerken (gerçek) mümin olarak içmez» (5)

«Allah (c.c.) içki içenin namazını kırk sabah kabul etmez. (6)

«(Şurası) muhakkak (ki) Allah (c.c.) size haram ettiği şeylerde sizin için şifa (olacak nesnelere) yaratmamıştır.» (7)

«Târik b. Süveyd el-Ca'fi Resulullah (s.a.v.) e şarabı sordu. (Peygamberimiz) onu (içmeyi) nehyetti veya imalini kötü gördü. «Ben

1 — Maide Suresi, 5/90, 91, 92.

2 — Buhârî, K. Eşribe, Müslim K. Eşribe, Ebû Dâvud K. Eşribe, Tirmîzî K. Eşribe, Dârimî K. Eşribe.

3 — Ebû Dâvud K. Eşribe, Tirmîzî K. Eşribe, Nesaî K. Eşribe, İbni Mâce K. Eşribe, Dârimî K. Eşribe, Ahmed b. Hanbel Müsned.

4 — Buhârî K. Eşribe.

5 — Buhârî K. Eşribe.

6 — Tirmîzî K. Eşribe, İbni Mâce K. Eşribe, Ahmed b. Hanbel Müsned.

7 — Buhârî K. Eşribe.

onu ilâç olsun diye yapıyorum» deyince buyurdu ki, «O ilâç olmaz, fakat hastalık olur» (*)

III — KİTAB-I MUKADDESTE

A — Tevrat'ta:

«Ve Rab, Hârûn'a hitaben dedi ki: Sen ve senin oğulların cemaat (toplama) çadırına girdiğinizde şarap ve müskir (sarhoş edici içki) içmeyiniz ki ölmeyesiniz. Bu, asırlarınızca ebedî farizedir. Tâki mukaddesi gayrî mukaddesten ve nâpakî (pisi) tahirden (temizden) tefrik edip Mûsa'nın eliyle, Rabb'in (izin) Benî İsrîle buyurduğu ahkâmın kâffesini onlara talim edesiniz.» (8)

B — İncil'de :

Hıristiyanlar Mûsa Peygambere vahyedilmiş olan emirlere de tabidirler Dolayısıyla aksine bir hüküm bulunmadıkça Tivratta yahudilere haram kılınmış bir şey hıristiyanlara da haram edilmiş demektir. Matta İncil'inde bu hususu açıklayan ifadeleri aynen veriyoruz.

«Benim, şeriatı veya peygamberleri ibtal için geldiğimi zannetmeyiniz. İbtal için değil ancak itmam için geldim. Zira hakikaten size derim ki, yer ile gök zail olmadıkça şeriatın cümlesi itmam olununcaya dek ondan bir harf veya bir nokta zail olmayacaktır.» (9)

IV — SARHOŞ EDİCİ İÇKİLER

Şekerli ve nişastalı maddelerden elde edilen sarhoş edici içkiler İslâm Hukuku ile ilgili kitaplarda iki gruba ayrılarak incelenmekte ve her grub ile ilgili ayrı hükümler verilmektedir. Fıkıh kitaplarımızda belirtilen ve bu gün mevcut olan içkilerle ilgili hükümleri kısaca görmeye çalışalım.

A — Bizzat Haram Olan İçki : Taze üzüm şirasının pişirilmeksizin kendi kendine kaynayıp kabarması (fermantasyon), kuvvetlenip sarhoş edici hâle gelmesi ile elde edilen HAMR'dır. İster köpürsün ister köpürmesin (10) Bu gün bu içki şarap ismi ile anılmaktadır.

(*) — Müslim İK. Eşribe.

8 — Tevrat, Levililer x/8-11, Dersaadet 1922.

9 — İncil, Matta V/17, 18, Dersaadet 1922.

10 — Şemsü'l-Eimmeti's-Serahsî, Mebsut, c. xxiv s. 2, Mısır. İbni Hacer el-Heytamî, Tuhfetü'l-Muhtâc bi Şerhi'l-Minhâc c. ix, s. 166.

Bu tarif, Hanefilerden İmam Ebû Yusuf, İmam Muhammed ve diğer üç mezhebe aittir. İmam Ebu Hanife'ye göre böyle bir içkinin hamr (şarap) ile ilgili bütün hükümleri alması için köpürmesi şarttır. Çünkü hamrın hükümleri kesindir, şüphe ile sabit olmaz. Köpük atmayınca bir kısmının helâl olan tatlı üzüm sıkıntısından ibaret olma ihtimali vardır. Köpük atınca tam teşekkül etmiş ve en ufak bir şüphe kalmamış olur. (11)

Hamr ile İlgili Hükümler :

a — Kur'an-ı Kerim'de yasak edilen içki bizzat hamr (şarap) olduğu için kesin olarak haram olup helâl olduğu inancında olanlar kâfir olur. (12)

b — Bir damlasını bile içmek içki içenlere verilen cezayı (hadd-i hamr) gerektirir. (13)

c — Necaset-i galizadır yani çok pis sayılır. (Bir el ayası) genişliğinden) Bir dirhem miktarından fazla yeri kapsayacak şekilde elbiseye veya namaz kılınan yere buluşsa onunla namaz caiz olmaz. (14)

d — Alışı satışı haram olduğu gibi parasını yemek te haramdır. (15)

e — İlâç olarak ta kullanılamaz. (16) Şafii mezhebine göre başka ilâç bulunmadığı takdirde tıp ehlince bilinmesi veya sözüne güvenilir iki müslüman doktorun tavsiye etmesi halinde ilâç olarak kullanılabilir. (17) Hanefi mezhebine göre antiseptik olarak kullanılması da mekruhdur (18). Ancak içerisine tuz veya balık atmak suretiyle kimyevî değişikliğe uğrarsa ilâç olarak kullanılması caizdir. (19) Şafiiler diğer katkı maddelerinin daha çok olması şartıyla, ihtiyaç halinde hamrın ilâçlara katılabileceğini kabul ederler (20)

11 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv, s. 13.

12 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv, s. 3. İbni Hacer, a.g.e. c. ix, s. 166.

13 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv, s. 3, Kâsânî, Bedai'üs-Sanai' c.v. s. 113 Beyrut 1974, İbni Hacer a.g.e. c. ix, s. 167, Zürkânî, Seyyidi Muhammed, Şerhü'l-Muvatta Li İmam Malik, Matbaa-i Hayriye, c. iv, s. 25.

14 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv, s. 3, Kâsânî, a.g.e. c.v. s. 113.

15 — Serahsî, a.g.e. aynı yer, Kâsânî a.g.e. aynı yer.

16 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv, s. 21, Abdurrahman el-Cezîri, Kitabü'l-Fıkh ale'l-Mezahibi'l-Erbaa, c. ii, s. 8. Mısır. 4. baskı.

17 — İbni Hacer, a.g.e. c. ix, s. 170, Abdurrahman el-Cezîri, a.g.e. c. ii, s. 8.

18 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv-s. 21.

19 — Serahsî, aynı eser aynı cilt, s. 22.

20 — İbni Hacer, a.g.e. c. ix, s. 170, Abdurrahman el-Cezîri, a.g.e. c. ii, s. 8.

f — Maya katarak sirke yapılması veya uzun zaman kalması sebebiyle kendi kendine sirkeye dönüşmesi halinde kullanılması caizdir. Şafilere göre maya katmak suretiyle hamırdan sirke yapmak caiz değildir. Çünkü bu dinen mal olmayan bir şeyi mal yapmağa çalışmaktır. (21)

g — Bir müslüman devlet içerisinde bulunan gayri müslim vatandaşların onu içmesi yasak değildir. (22)

h — Bir müslümana ait olan hamrı (şarabı) yok eden kişi meydana gelen zararı ödemez. Çünkü bu müslümanlar için mal sayılmaz. (23)

i — Hamra su karıştırıldığı taktirde bakılır: Eğer su hamırdan çoksa bunu içmek haram olmakla beraber Hanefilere göre sarhoş olmadıkça haddi (cezası) gerektirmez. (24) Diğer üç mezhebe göre ise had cezası lâzım gelir. (25)

j — Hanefilere göre hamrın tortusu hamr hükmünde değildir. Bu tortuyu içmek mekruhtur. Diğer müctehidlere göre hamr katrelerinden salim olmayacağından haramdır. (26)

Araştırmalarımıza göre bugün hamr tortusu bir içki olarak kullanılmamakta, bazı ülkelerde bundan asit imal edilmektedir. Sadece biranın tortusundan bira mayası elde edilmektedir. Onunla ilgili bilgileri biraz sonra göreceğiz.

B — Sarhoş Edici Özelliğinden Dolayı Haram Olan İçkiler:

Bunlar çiğ üzüm suyunun fermantasyonu ile elde edilen hamrın dışındaki içkilerdir. Fukahanın bu husustaki görüşlerini iki grupta mütalaa edebiliriz.

a — Çoğu sarhoş eden içkilerin azını da içmek haramdır. Bunların hükmü hamr ile aynıdır. Çünkü Peygamberimiz (s.a.v.)

«Çoğu sarhoş eden (içkilerin) azı da haramdır» (27) buyurmuştur. Mâliki (28), Şâfiî (29) ve Hanbelî mezhepleri ile (30)

21 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv, s. 22, 23. Kâsânî, a.g.e. c. v, s. 113, 114.

22 — Kâsânî, a.g.e. c. vii, s. 40, İbni Hacer, a.g.e. c. ix, s. 168.

23 — Serahsî, Mabsut, c. xxiv, s. 26, Kâsânî, a.g.e. c. v, s. 113.

24 — Serahsî a.g.e. c. xxiv s. 20

25 — Ömer Nasuhi BİLMEN İstilahatı Fıkhiyye Konusu c. iii. s. 252 İst. 1968.

26 — Serahsî a.g.e. c. xxiv, s. 20, İbni Hacer a.g.e. c. ix, s. 169. Ö. Nasuhi BİLMEN a.g.e. c. iii. s. 252.

27 — Ebû Dâvud 'K. Eşribe, Tirmizî' K. Eşribe, Nesâî 'K. Eşribe, İbni Mâce K. Eşribe, Dârimî K. Eşribe, Ahmed b. Hanbel, Müsned.

28 — Zürkânî, a.g.e. c. iv, s. 25.

29 — İbni Hacer, a.g.e. c. ix, s. 167.

30 — Ömer Nasûhî BİLMEN, İstilahâtı Fıkhiyye Kamusu, c. iii, s. 252 İstanbul 1968.

Hanefî mezhebinden İmam Muhammed'in görüşleri böyledir. (31) Zamanın bozulmasından dolayı Hanefî mezhebinde fetva İmam Muhammed'in görüşüne göredir. (32)

b — Sarhoş olmak ve eğlenmek gayesiyle imal edilen içkilerin bir damlasını bile içmek haramdır. Ancak harareti gidermek ve vücuda kuvvet vermek için pişirilerek veya pişirilmeden yapılan şurup ve hoşaf lar kuvvetlenip ekşise ve sarhoş edecek bir hale gelseler bile dinî ve dünyevî menfaatler elde etmek için vücuda kuvvet vermek gayesiyle sarhoş etmiyecek miktarda içilebilir. Bu görüş İmam Ebû Hanife ile İmam Ebû Yusuf'a aittir. (33). Bu iki büyük imamın beyanlarına göre «Çoğu sarhoş edenin azı da haramdır» hadîsi bu şurupları kapsamamaktadır. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashâbın büyüklerinden bu hususta kuvvetli nakiller vardır. (34)

İki ayrı görüşe sahip olan fukahâ şu hususta tam bir ittifak halindedirler ki «Bu içkiler eğlenmek kasdı ile içildikleri takdirde bir damlası dahi haramdır» (35).

V — HAMR (ŞARAB) IN DIŞINDAKİ İÇKİLER (36)

Hamrı yukarıda tarif ettiğimiz için burada onun dışındaki içkileri anlatacağız. Bunlar, içlerinde yüzde yarımından fazla alkol bulunan keyif verici içkilerdir. Terkibinde lezzet, koku ve renk veren maddeler de bulunur.

A — Ham Maddeleri :

a — Şekerli Hammaddeler : Yaş ve kuru meyveler, şeker pancarı, şeker kamışı ve melaşları.

31 — Kâsânî, a.g.e. c. VII, s. 40.

32 — Şeyhzâde, Abdurrahman b. Şeyh Muhammed b. Süleyman, Mecmaü'l-Enhür fi Şerhi Mülteka'l-Ebhur, c. II, s. 547, İstanbul 1301.

33 — Serahsî, s.g.e. c. XXIV, s. 15. Kâsânî, a.g.e. c. V. s. 116. Not: Bu konuda Mebsut'ta çok nefis mütalaalar serdedilmiştir. İlim sofrasından zevklenenlerin bu ziyafete iştirak etmemeleri eksiklik olur. Bu konuda feseke ehlinin eline geçmeyecek şekilde daha derin bir ilmî çalışma yapılırsa şüphesiz bir çok meseleye kolayca hall imkânı doğar.

34 — Serahsî, a.g.e. aynı cilt, s. 15, 16.

35 — Serahsî, a.g.e. aynı cilt, s. 17. Kâsânî, a.g.e. c. V. s. 116. Şeyhzâde, Mecmaü'l-Enhür c. II, s. 547

36 — Bu başlık altında ve bundan sonra verilecek olan teknik bilgiler Tekel Genel Müdürlüğü, Müskirat Grubu Md. Alkol ve Damıtık İçkiler Şubesi Müdürlüğünden alınmıştır.

b — **Nişastalı Hammaddeler** : Mısır, diğer hububat, patates ve diğer nişastalı kökler.

c — **Selülozlu Hammaddeler** : Odun, selüloz ve fabrikasyon artıkları.

B — İmâl Ediliş Tarzları :

Bugün içkiler elde edilişleri itibariyle ikiye ayrılır.

a — **Fermantasyon İçkiler** : İçki hammaddesinin kendi kendine kaynayıp kabarmasından ve kuvvetlenerek sarhoş edici hale gelmesinden elde edilen içkilerdir. Hamrın elde edilmesi de bu şekildedir. Biraz sonra tariflerini vereceğimiz fıkıh kitaplarımızda geçen içkilerin çoğu bu metodla elde edilemektedir. Alkol dereceleri yüzde 12 ile 15'i geçmez. Bira da aynı metodla elde edilir.

b — **Damıtık İçkiler** : Fermantasyondan sonra damıtılmak veya likörlerde olduğu gibi içine alkol ilâve etmek suretiyle elde edilen ve yüksek derecede alkol ihtiva eden içkilerdir. Bu tabirle genellikle kanyak, viski, votka, rakı ve likörler gibi üzüm ve diğer meyvelerle içinde nişasta veya şeker gibi karbon hidrat bulunan diğer alkoliyen maddelerin fermantasyonundan sonra damıtılmaları suretiyle elde edilen çeşitli içkiler anlaşılır.

C — Fıkıh Kitaplarımızda Geçen İçkiler :

Burada hamrın dışındaki içkilerin isimlerini ve kısa tariflerini sunuyoruz.

1 — **Seker** : Yaş hurma suyunun pişirilmeden kabarıp yükselmesi ve kuvvetlenerek sarhoş edici hale gelmesi ile elde edilir.

2 — **Fedih** : Tam olgunlaşmamış hurmanın döğölmek suretiyle çıkarılan suyunun çiğ olarak kendi kendine kaynayıp kabarmasından ve kuvvetlenerek müskir hale gelmesinden elde edilir.

3 — **Nakiü'z-Zebib** : Kuru üzümün üzerine su dökülmesiyle tatlılaşan suyun fermantasyonu ile elde edilir.

4 — **Tılâ** : Üzüm suyunun pişirilip, üçte birinden daha az bir kısmının buharlaşarak uçmasından sonra geriye kalanın fermantasyonu ile elde edilir.

5 — **Bazik** : Farsça bâde kelimesinden arapçalaştırılmıştır. (37) Üzüm suyunun az olarak pişirilip sarhoş edici hale gelmesinden elde edilir. (38)

37 — İbni Manzır, Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem, Lisânü'l-Arab c. XI, s. 294.

38 — Bazikin tılâ manasına kullanıldığına da rastlamaktayız. Bak. Ö. Nasâhî Bilmen, a.g.e. c. III, s. 9.

b — **Munassaf** : Üzüm suyunun yarısı kalıncaya kadar pişirilmesinden sonra fermantasyon suretiyle elde edilir.

7 — **Cümhûri** : Üzüm suyunun üçte biri kalıncaya kadar pişirilmesinden sonra buharlaşıp uçan su kadar su ilâve edilerek biraz pişirilip sarhoş edici hâle gelmesi ile elde edilir.

8 — **Arak** : Hamrın tortusundan damıtılmak suretiyle elde edilen bir içkidir. (39)

9 — **Halitan** : Kuru hurma ile kuru üzümün veya tam olgunlaşmamış hurma ile yaş olgun hurmanın karıştırılarak üzerlerine su dökülüp müskir hale gelmesi ile elde edilir.

10 — **Mizr** : Darının su içerisine atılarak müskir hale gelmesinden sonra elde edilir.

11 — **Cia** : Bira diye isimlendirdiğimiz arpa suyunun müskir hale gelmesinden elde edilen içki ile buğday suyundan elde edilen içki.

12 — **Biti'** : Bal şerbetinin sarhoş edici hale gelmesi ile elde edilen içki. Bite' de denir. (40).

D — Ortak Hükümleri :

a — Bunların haramlığı hamrın haramlığından noksandır. Helâl olduğuna itikad eden bir kişinin kâfir olduğu söylenemez (41).

b — Mâlikî, Şafîî, Hanbelî mezhepleri ile Hanefî mezhebinden İmam Muhammed'e göre müskir hale geldikten sonra bunların azını da çoğunu da içmenin haram olduğunu belirtmiştik. Hanefî Mezhebindeki ortak görüşe göre bunlardan seker fedih nakî'üz-zebîb, bâzik ve munassaf sırf sarhoş olmak ve eğlenmek gayesiyle içildiği ve o niyetle imal edildiği için azını da çoğunu da içmek haramdır. Ebû Hanîfe'ye göre mekruh olmakla beraber bunları satmak caizdir. Telif eden zararı öder. İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre satışları haramdır. Bunları yok eden bir kişi meydana gelen zararı ödemez. (42) Arak (rakı) ta aynı hükümdedir. (43)

c — Elbiseye döküldüğü taktirde namaza mani olacağı miktar ihtilâflıdır. (44) Fahış miktarda dökülürse namaza mani olacağı

39 — Yalnız bu tarif Ö. Nasûhî BİLMEN, aynı eser aynı yerden alındı.

40 — Bu tarifler Kâsânî, a.g.e. c. v, s. 112, 113 ten alındı. Ö. Nasûhî Bilmen, c. III, s. 9 da Bûhtec ismi ile anılan içkinin burada tarif ettiğimiz bâzikle aynı olduğu kanaatindeyiz.

41 — Kâsânî, a.g.e. c. v.s. 115. İbni Hacer a.g.e. c. IX, s. 117.

42 — Mebsut, eSrahsî, c. XXIV, s. 13, 14, Kâsânî, a.g.e. c. v. s. 114, 115.

43 — Ehizâd, Mecmuatü'l-Fetâvâ, el yazması, 233 varak, 190-a İstanbul Müftülüğü kütüphanesi.

44 — İbrahîm el-Halebî, Mülteka'l-Ebhur, s. 407, İstanbul 1315.

şeklinde görüşler olduğu gibi (45) Bir dirhem miktarından fazla dökülürse namaza mani olacağı şeklinde nakiller de vardır. (46) Bu ikinci görüş tercih edilir (47)

d — Hanefî mezhebine göre sarhoş olmadıkça bu içkileri içenlere ceza (had) tatbik edilmez. Diğer üç mezhebe göre damlasını bile içene ceza (had) tatbik edilir. (48)

e — İçerisine su katıldığı ve böylece kuvveti azaldığı zaman Ebû Hanife ve Ebû Yûsuf'a göre ilâç olarak, yemeği hazmetmek ve bil-hassa gece ibadetlerinde vücuda kuvvet vermek için içilmesi helâldir. İmam Muhammed ve İmam Şafî'ye göre bu halde de haramdır. (49)

f — Cumhûrî, halitân ve tatlı üzüm suyunun üçte biri kalınca ya kadar pişirilmesiyle elde edilen müselles ile üzüm veya hurmanın üzerlerine su dökmek suretiyle elde edilen hoşavlar (nebîz-i temr, nebîz-i zebîb) kabarıp kuvvetlenseler bile sarhoş edici hâle gelmedikçe Hanefî mezhebine göre helâldir. (50) Bal, incir, arpa buğday ve darı şurupları da aynı hükümdedir. (51) Müskir hale gelince de yalnız sarhoşluk vermeyecek miktarını bedene kuvvet vermek maksadıyla içmek İmamı Azam ve İmam Ebû Yûsuf'a göre caizdir. Sekir veren veya sekir vereceği zannedilen miktarını içmek ise haramdır. (42) İmam Muhammed'e göre sarhoşluk verecek hale gelince bunların azını da çoğunu da içmek haramdır. Fetva da bu veçhiledir. (53)

Nebîz-i temr ile nebîzi zebîb (hurma ve üzüm hoşavları) pişirilmeden kabarıp kuvvetlenir ve köpük atarsa haram olur. (54)

45 — Serahsî a.g.e. c. xxiv. s. 14.

46 — Kâsânî a.g.e. c. v. s. 115.

47 — Kâsânî aynı eser, c. i. s. 66.

48 — Zülkanî, a.g.e. c. iv. s. 25, İbni Hacer a.g.e. c. ix. s. 167, Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd, el-İhtiyar Li Ta'lîl'il-Muhtar, cüz iv, s. 98

49 — Kâsânî, a.g.e. c. v. s. 116.

50 — Kâsânî aynı eser, aynı cilt s. 117. Ö. Nasûhî BİLMEN' a.g.e. c. iii. s. 251.

51 — Kâsânî aynı eser aynı yer. Ö. Nasûhî Bilmen aynı eser aynı yer. A. b. Mahmud b. Mevdûd, el-İhtiyar cüz iv. s. 101.

52 — Ö. Nasûhî Bilmen, a.g.e. c. iii. s. 251. Not: Şurasına iyice dikkat etmek gerekir ki bir mayın hürmetine hükmetmek için içerisinde alkol bulunup bulunmadığına değil, yapılış ve kullanılış gayesine bakmak gerekir. Fukahaya ait olan bu bakış açısı birçok probleme çözüm getirecektir. Bu yüzden makalmizin adını «Alkollü İçkiler» değil de Sarhoş Edici İçkiler» koyduk.

53 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv. s. 20. Mecmaü'l-Enhür c. ii. s. 547.

54 — Serahsî, aynı eser aynı cilt s. 13, 14.

Fıkıh kitaplarımızda enine boyuna tartışılan içkileri bugünkü yapımla mukayese imkânı bulmak için verdiğimiz bu bilgileri araştırırken ulaşabildiğimiz netice şudur ki, zamanımızda alkollü içkilerin yapımı da kullanılması da büyük ölçüde eğlence gayesine dayanmaktadır. Eğlence için olunca bir damlasının bile içilmesi islâm hukukçularının ittifakına göre kesinlikle haram olmaktadır. (55)

VI — BİRA MAYASI

Bugün piyasada bolca bulunan ve daha çok hamur kabartma maddesi olarak kullanılan bira mayası, biranın fermantasyonundan sonra dibinde kalan arpa ve maya artıklarından yapılmaktadır. Ancak tortu birkaç kez iyice yıkanıp özel sıkıştırma makinelerinde sıkıldığı için içinde bira mayasının katresi kalmadığı gibi alkolün zerresi de bulunmaktadır. Daha önce geçtiği gibi Hamr (şarap) tortusunun hanefilerce mekruh ve diğer mezheblerce haram olmasının sebebi içerisinde hamr (şarap) katrelerinin bulunmasıdır. (56) Bira mayası tortudan tamamen çıkarıldığı için bundan istifade etmek caizdir. (57)

VII — BOZA

Mizr diye ismini ve tarifini verdiğimiz darı şerbetinden yapılan içkinin boza ile ne derece ilgisi olduğunu tam olarak araştıramadık. Fıkıh kitaplarımızda boza ismi ile zikredilen bir malumat bulamadığımız için bu hususla ilgili bulduğumuz birkaç fetvayı veriyoruz.

— Saf darıdan yapılan tatlı bozanın içine sarhoşluk veren nesne katılmayıp harareti teskin ve mizaca takviye için kullanılsa helâl olur mu?

el-Cevap : Aslâ sarhoş etme şaibesi olmamak şartıyla haram olmaz. Amma günahkâr kişilerin üslubu üzere içilmesi haramdır. Ebussuud.

— Mayası acı ve tatlı bozadan olan boza helâl olur mu?

el-Cevap : Sarhoşluk veriyorsa olmaz, vermiyorsa olur. Amma hiç birinde hayır yoktur. Takvaya riayet olunup hiçbirisinin çevresine yaklaşmamak lâyıktır. Ebussuud.

55 — Şeyhzâde, Damat, Memaü'l-Enhür c. II. s. 547.

56 — Kâsânî, a.g.e. c. v. s. 113.

57 — Tekel Genel Müd. den aldığımız bilgiye göredir.

— Bozahaneye girip acı boza içene ne lâzım olur?

El-Cevap : Tevbe edip bir daha içmemek lâzım olur. Ebussuud.
(58).

IX — İSLÂM'IN İÇKİYİ YASAKLAMADAKİ METODU

Allah Teâlâ'nın Hz. Muhammed (s.a.v.) in elçiliği ile insanlığa tebliğ eylediği en son ve mükemmel din olan İslâmiyet, emirlerini ve yasaklarını çok müessir bir metodla insanlığa sunmuştur. Kanundan kaçmanın mairfet kabul edildiği bu devirde yaşayan bir müslüman bile yanında hiç kimse olmadığı halde, Allâmülguyûb olan Allah (c.c.) in kontrol ve mürakebesi altında olduğunu bildiği, «**Kirâmen Kâtibin**» denen pek kıymetli melekler tarafından işlerinin tesbit edildiğine inandığı ve bir hesap gününe itikad ettiği için ilâhî emir ve yasaklara uymada büyük titizlik gösterir. Nefsi arzularını yenemeyip bir günah işlediği zaman dıştan bir ceza görmese bile içten pişmanlık duyarak tevbe ile Allah'a affettirmeğe gayret eder. İşte böyle bir insan modeli yetiştirdiği içindir ki birçok kötülükle olduğu gibi dünyada içki ile de mücadelede en büyük başarı İslâmiyete aittir. Memleketimizde de içki içmeyenlerin büyük çoğunluğu inancından dolayı içmemekte, onunla mücadele edenlerin bir çocuğunu da Allah'ın rızasını kazanmayı arzu eden inananlar meydana getirmektedir. Şimdi dinimizin âleme ışık tutan yasaklama metodunu kısa ve özlü olarak sunmaya çalışalım.

A — İkna Metodu :

Bilindiği gibi başlangıçta içki yasak değildi. Birgün Hz. Ömer (r.a.) Resulüallah'a (s.a.v.), «Şarap malı yok edip aklı gideriyor Allah'a dua et de onunla ilgili hükmünü bize açıklasın» diye müracaat etti. Bir taraftan da «Allahım, şarabın hükmünü bize tam bir açıklıkla bildir?» diye dua ediyordu. Şu âyet nazil oldu.

«**Sana şarap ve kumardan soruyorlar. Deki: İkisinde de büyük günah ve insanlar için (görünüşte bazı) menfaatler vardır. Bunların günahı ise menfaatlerinden daha büyüktür.**» (59)

Bu âyet üzerine bazıları içkiden vaz geçtiler. Bazıları da «Biz menfaatlerinden istifade ediyor günah kısmına yaklaşmıyoruz.» diyerek içmeye devam ettiler. Hz. Ömer, «Ya Rab, daha çok açıklık lutfet.» diye dua etti. Aşağıdaki âyet nâzil oldu.

58 — Ahizâde, Mecmuatü'l-Fetâvâ varak 190-b, 191-a.

59 — Bakara 2/219

«Ey müminler, sizler sarhoşken ne söyleyeceğinizi bileceğiniz ana kadar namaza yaklaşmayınız» (60)

Ey iman edenler, içki, kumar, (tapılmak için) dikili taşlar (putlar), (kumar oynamak ve şans denemek için atılan ve çekilen) zarlar sadece şeytanın iğrenç işlerindedir. Onun için bun(lar)dan kaçının ki muradınıza eresiniz.

Şeytanın isteği, içkide ve kumarda (sizi birbirinize düşürerek) aranızda kin ve düşmanlık sokmak, Allah'ı hatırlamanıza ve namaz kılmanıza engel olmaktır. (Artık bunlardan tamamen) vazgeçtiniz değil mi? (61)

Her şeye kadir olan Allah (c.c.) dilese sadece «içki içmeyiniz» şeklinde emir verirdi, ve o emre uymak bütün müslümanlar için vacip olurdu. Fakat içkiyi tederici olarak ancak hicretin dördüncü yılında yasak etmesi (62) ve en son emrinde içkinin çeşitli kötülüklerini beyan ettikten sonra «Ondan kaçının ki muradınıza eresiniz» buyrulması ne kadar düşündürücü ve ibret vericidir.

Alkolik olan bir çok kişinin de mevcut olduğundan şüphe edilmeyen bu cemiyette ilâhî emir tam bir imtisalle karşılanmıştır. Enes b. Mâlik (r.a.) şöyle diyor: «İçki haram kılındığı gün ben Ebû Talha'nın evinde bir gruba şarap doldurup dağıtıyordum. İçtikleri sadece fedih ile olgunlaşmamış ve kuru hurmadan (yaptıkları içkilerden) ibaretti. Birden bir habercinin bağırdığını işittik. Ebû Talha bana: «Çık ta bak,» dedi. Çıktım ki biri «Hey, içki haram kılınmıştır» diye bağırarak Medine sokaklarında dolaşiyor. (Bunu haber alınca vaz geçtiler ve) Ebû Talha bana «Çıkar da onları dök» dedi. Ben de döktüm.» (63)

Makalemizin baş tarafında zikrettiğimiz ve bir müslümanın içini titreten hadis-i şeriflerin içkiyi terk hususunda ne kadar etkili olduklarını söylemeye hâcet yoktur. Bu hususta bir hadis-i şerif daha zikrederim:

«Şarabın on gruba kötülüğü dokunur: Kendisine, sıkana, sıkırana, satana, alana, taşıyana, taşıtana, Parasını yiyene, içene ve doldurana.» (64)

60 — Nisa 4/43

61 — Maide 5/91. Zikrettiğimiz açıklamalar Mebsut c, xxiv, s. 2 den alınmıştır.

62 — Mustafa Asım KÖKSAL, Hz. Muhammed ve İslâmiyet 262. İst. 1974.

63 — Müslim K. Eşribe.

64 — İbni Mace K. Eşribe, Tirmizî K. Büyu, A. b. Hanbel.

İkna metodunun ruhların derinliklerine ne kadar nüfuz ettiğini bu günün müslümanında bile müşahade etmek mümkündür. Fakat dünya tarihinin eşini daha gösteremeyeceği şu erişilmez insanların erişilmez ifadelerine bakın:

Hız. Ali (r.a.) dan rivayet ediliyor: «Bir kuyuya bir damla şarap düşse, sonra oraya bir minare yapılsa o minareden ezan okumadım. Bir damla şarap denize düşse sonra o deniz kuruyup ta yerinde otlar bitse orada hayvan gütmezdim.»

Abdullah b. Ömer (r. anhüma) dan da şöyle rivayet ediliyor: «Bir parmağımı şaraba sokmuş olsam o parmak bende kalmazdı. (Yani keser atardım) (65) Ne büyük imtisal!..

Asrımızda içkinin kötülüğü artık herkesce kabul edilmektedir. Fakat bu, ruhlara kadar inen ilâhî bir kabul değildir. İçkiyi yasak etme hususunda bir çok teşebbüsler olmuştur. Bunlardan en önemlisi birinci dünya savaşından sonra Amerika Birleşik Devletlerinde olmaktadır. Alkollü içkilerin üretimi tüketimi ve satışı tamamen yasak edildi. Kullanılmasını engellemek için akla hayale gelmedik tedbirlere baş vuruldu. İkna metodu kullanılmadığı için sırf polis kuvvetine, hapisane ve mahkemelere dayanıldı. Sonuç acıklı ve hüzünlü bir mağlubiyet oldu. Dört veya beş yıl sonra içki yasağı için kanunlar çıkaran, tedbirler düşünen parlamento girdiği bir genel seçimden sonra yaptığı kanunları bizzat kendisi bozup hükümlerini yürürlükten kaldırdı. (66)

Aradan ondört asır geçmesine rağmen bugün, çeşitli zorlamaların olduğu bir toplulukta bile nasıl namazı terk etmezsek aynı inanç ve kararlılıkla bir damla içkiyi ağzımıza vurmaz ve maddî hiçbir karşılık beklemeden onunla mücadele ederiz. Ne büyük bir inancımız var. Bizi doğru yola hidayet eden Allah'a sonsuz hamd ü senâlar olsun.

B — Caydırma Metodu :

Şurası muhakkaktır ki ikna metodu ile cemiyetin bütün fertlerini hizaya getirmek mümkün değildir. Bazı cezai müeyyidelerin de tatbiki gerekir. İslâm esaslarına göre içki içmek hem günah hem de cürümdür. Dünyevî cezası da vardır. Bu ceza, karakteri icabı

65 — Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili c. 1. s. 764, İst. 1935

66 — Muhammed Hamîdullah, İslâm ve Alkollü İçkiler, Çev. Salih TUĞ Paragraf 3, Yeşilay Aylık Kültür ve Sağlık Dergisi Nisan 1978-Haziran 1978 Sayı: 533-535.

devletin dahi affetme yetkisi olmayan, tamamen Allah hakkı bulunan (67) had cezasıdır. Haddi Hamr ve Haddi sekr diye isimlendirilir. Haddi hamr, sarhoşluk versin veya vermesin az veya çok miktarda hamr (şarap) içilmesinden dolayı gereken cezadır. Haddi sekr de hamrın dışındaki içkilerin isteyerek içilip sarhoş olduktan sonra tatbiki icap eden cezadır. Her ikisinin de miktarı Hanefiler (68) ve Mâlikilere göre seksen değnek, (69) Şafiilere (70) ve Ahmed b. Hanbel'den bir rivayete göre kırk değnektir. Bu ceza ashabın rey-i ile sabit olmuştur. (71) Değnek sayısındaki ihtilâf rivayetlerin farklı olmasından doğmaktadır. (72)

Bu günkü mevzuatta içki içmek yasak olmadığı gibi sarhoş olmak ta suç sayılmamaktadır. Ancak halkın rahatını bozacak ve rezalet çıkaracak halde bulunan sarhoşlarla sarhoşluğu itiyat derecesine vardiyanlara bazı cezalar verileceği Türk Ceza Kanununun 571, 572 ve 573. maddelerinde zikredilmektedir. 574. maddede de başkalarının sarhoşluğuna sebebiyet verenlerin kabahatlerine karşı verilecek cezalar düzenlenmiştir.

Devrimizde içki ile mücadele meselesi de önemli bir problem haline gelmiştir. Bu hususta devletin önderliğinde, topyekûn harekete geçmenin gereği ortadadır. Sesli, resimli ve yazılı yayın organlarında yapılan içki reklâmları ile filimlerde gösterilen içkili sahnelerin, halk üzerinde ve bilhassa gençlik üzerinde ters etkilerinin olduğu herkesin bildiği bir acı gerçek olarak ortada durmaktadır.

X — İÇKİNİN ZARARLARI

İçkinin tıbbi, içtimai ve ahlâki zararları ile ilgili bir bölüm vermek ve iktisadi zararlarını istatistikî malumatlara ve çeşitli araştırmalara dayanarak sergilemek şüphesiz bir hizmet olurdu. Fakat makaleyi daha çok uzatmamak için yalnız Diyânet Gazetesinde gördüğümüz şu haberi buraya alarak iktifa etmek istiyoruz:

«Milletler Arası İstatistik Enstitüsü'nün yayınladığı bir raporda suçların yüzde ellibirinin alkollü içkiler yüzünden işlendiği açıklan-

67 — Kâsânî, a.g.e. c. vii. s. 55. Ö. Nasûhî Bilmen, a.g.e. c. iii. s. 187

68 — Serahsî, a.g.e. c. xxiv. s. 32, Kâsânî aynı cilt s. 57

69 — Muvatta, Zürkanî Şerhi, a.g.e. c. iv. 24, 25. Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Rüşd el-Kurtubî, Bidâyetül Müctehid ve Nihâyetül-Muktesid Mısır. c. ii, s. 406.

70 — İbni Hacer, a.g.e. c. ix, s. 171, İbni Rüşd, aynı yer.

71 — Ö. Nasûhî Bilmen a.g.e. c. iii, s. 253.

72 — İbni Arabî, Ebu Bekr Muhammed b. Abdullah, Ahkâmü'l-Kur'an tahkik, Ali Muhammed el-Bicavî, c. ii. s. 653, 654, ikinci baskı, 1967. İbni Rüşd a.g.e. c. ii. s. 406

mıştır. Raporda ayrıca içkinin Fransa'da bir yıl içinde 27.649 kişinin ölümüne, 43.022 kişinin akıl hastanelerine sürüklenmelerine sebep olduğu ve maddi zararın ise yedi milyar frangı bulduğu belirtilmiştir.» (73)

NETİCE

İnsanlığın ve ahlâkın başını büyük dertlere sokan içki belâsına mübtelâ olan bugünkü dünya, cidden çok hüznü ve çok zararlı neticeleri sineye çekmek mecburiyetinde kalıyor. Suçların yüzde ellibirinin içki yüzünden meydana geldiğini resmen ilân eden yirminci asır insanlığı, kendini kasıp kavuran ahlâksızlık, anarşi ve başıboşluğun yüzde kaçını içkiye bağliyacaktır. Halbuki, geçmiş peygamberlerde olduğu gibi Son Peygamber'in (s.a.v.) getirdiği ilâhî nizamda da içki içmek yasak edilmiştir. Bu gün kitaplarında içki yasak edilen Yahudi ve Hıristiyanlar da meseleye Müslümanlar kadar duyarlık gösterecek büyük ilerlemeler olacaktır. Resulullah'ın hadislerini pankart yapıp her köşeye asmak, konunun ehemmiyetini en etkili ikna metoduyla halka telkin etmek bu mevzuda yapılacak en isabetli çalışma sayılabilir. Rabbinden bütün insanlığa hidayet nasip etmesini niyaz ederim. İçki belâsından kurtarmak isteyen cemiyetler eğer bu isteklerinde samimi iseler İslâmın yolunu takip etsinler deriz. Rabbin cümlemize gerçekleri göreceğ göz, hakkı anlayacak kalp nasip etsin. Amin.

Allahü a'lemü bissavap ve ileyhi'l-merciü ve'l-meab